

Sunday Chabura

הלכות הבדלה

נשים בהבדלה

מראה מקומות

א) רמב"ם הל' שבת פכ"ט ה"א מצות עשה מן התורה לקדש...וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו. הרי מבואר שהרמב"ם סובר שחיוב הבדלה הוא מן התורה. עי' מגיד משנה שם ד"ה מצות עשה שמביא חולקים על הרמ"ם שסוברים שחיוב הבדלה הוא רק מדרבנן. ומ"מ מסיק המגיד משנה שלכו"ע אף נשים חייבות משום שתקנוה חכמים כעין דאורייתא

ב) בית יוסף או"ח סימן רצ"ו סעיף ח' מביא מח' ראשונים אם נשים חייבות בהבדלה אם לאו. עי' ב"ח שם ד"ה כתב בית יוסף שמבאר שמח' הנ"ל תלוי אם אם החיוב הבדלה הוא מה"ת או מדרבנן עיי"ש בסוף דבריו שמביא דעת הרמ"א שפסק שנשים לא יבדילו לעצמן. והקשה עליו הב"ח, שמדוע לא יבדילו. והא אפילו למ"ד שפטורין, הא מ"מ לא גרע משופר ולולב שהגם שהם פטורין, מ"מ שפיר רשאיין לקיימן. וה"ה הבדלה, נהי שהם פטורין, מ"מ אמאי לא יבדילו?

ג) שו"ע או"ח סימן רצ"ו סעיף ח' מביא המחבר ב' דיעות אם נשים חייבות בהבדלה, או שהם פטורין. ועי' כתב הרמ"א שמשו"ה לא יבדילו לעצמן. ועי' מג"א שם ס"ק י"א שמכריע כדעת הב"ח שנשים יכולין להבדיל לעצמן. מיהו, עי' בט"ז ס"ק שחולק עליו. ומחלק בין שופר ולולב שהם מצוות מדאורייתא, ומצוות הבדלה שהוא רק מדרבנן. שכיון שאפילו אנשים אינם חייבים אלא מדרבנן והוא מצוה שהזמן גרמא, משו"ה לא יבדילו הנשים

ד) משנה ברורה ס"ק ל"ו כתב במי שכבר הבדיל לעצמו, לא יבדיל בשביל נשים. דהא למ"ד שנשים פטורות, נמצא שהוא מברך ברכה לבטלה.

ה) ערוך השולחן סעיף ה' מביא דעה הנ"ל (של המשנ"ב). וכתב עליו דנהי שטוב יותר שתברך לעצמה, מ"מ שפיר יכולין לסמוך על רוב הפוסקים שנשים חייבות, והוא יכול להוציאה, הגם שכבר הבדיל לעצמו

ו) ביאור הלכה ד"ה לא יבדילו לעצמן כתב שאפילו אם ר"ל שנשים מבדילות לעצמן מ"מ אינם יכולות לברך על הנר כיון שהוא זמן גרמא וגם אינו בעצם חלק מחיוב הבדלה

ז) אגרות משה חו"מ ח"ב סימן מ"ז אות ב' חולק על המשנ"ב, ופסק שנשים שפיר יכולות לברך ברכת הנר, דהא כשמביא המחבר הדעה שנשים חייבות בהבדלה, לא כתב שלא יברכו על הנר

ז) כף החיים או"ח סימן רצ"ו אות נ"ה מסיק שנשים יכולות לברך על הנר, אלא שמסיק שעל ברכת המדיל יאמרו בלי שם ומלכות.

לפי שמצורתו על ז' אינם אלא מ"ט, ויש לה מופת. ולפי"ז אם הראשון עשה צמדת האלכסון ע"ד משבן רבועי ז"ל יהיה אמת כדברי הרשב"א ז"ל, אבל אין לנו לקחה המשבן הוא אחר שאינו אמת אלא כשיעורו שסופרים הם אצל בעשותו עשעה זה הראשון הי"ך נתיקא זה השני בטעוה והוא מתיין על האמת ואם הראשון לא עשה כך היה שיעור החסום כמו שהיה ואמר זה דבר נכור. ולפי המשבן האמתי יהיה תמש מאות ופ"ה ועוד זהו שכח הר"א ז"ל בהשגות אש"פ שלא דקדק לפי שמצורת אלף וארבע מאות ופ"ו הוא כ"י משבנות ועוד שמצורת שיהא אלכסון הוא כפלו שהוא ד' משבנות, ולא נעלם זה מעיני רבינו אבל רצה להחמיר באותו ה' ז"ל ששגשג הספרים הוא ורצוי להיות כתמש מאות ופ"ה אמות.

ד עיקר הקידוש בלילה בו ומבדיל והולך עד סוף יום הרביעי. קשה דנגמרא משמע דעד יום הרביעי ולא עד ככלל ומלאמי קשר מונה שכמו כן עד סוף יום ג' והיא הניקטא הניטוה:

היה

י"ב אפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום השבת. ונאמן הגדול לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן. וסומכין על עדותו בדבר זה. שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל מפני ששיעור אלפים אמה מדבריהם:

פרק תשעה ועשרים

מצות עשה מן התורה לקדש ולא את יום השבת לקדשו. כלומר זכרה וזכרת שבת וקידוש. וצריך לזכרה בכניסתו וביציאתו. בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה. וזהו ניסח קידוש היום. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו וישבת קדשו באהבה ורצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית תחלה למקראי קדש וזכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים וישבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו ברוך אתה ה' מקדש השבת: וזה ניסח ההבדלה. ונברך אתה ה' אלהינו מלך העולם המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחשך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה' המבדיל בין קדש לחול: ד עיקר הקידוש בלילה. אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד מקדש והולך כל היום כולו. ואם לא הבדיל בלילה מבדיל למחר ומבדיל והולך עד סוף יום ג' שלישי. אבל אינו מברך על האור אלא בלילה מוצאי היום בלבד: ה אסור לאדם לאכול או לשתות יין משקדש היום עד שיקדש. וכן משיצא היום אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה או למעום כלום עד שיבדיל. ולשתות ימים מותר. שכה או עבר ואכל ושתה קודם שיקדש או קודם ושיבדיל הרי זה מקדש ומבדיל אחר שאכל: ו מדברי הסופרים וליקדש על היין ולהבדיל על היין, ואף

א טור סימן רע"א סמ"ג פסין כ"ט: ב טור סי' רע"א סמ"ג פ"ד ע"י בטור סי' רע"א: ה טור וסמ"ג ס:

ש"ך הנשים חייבות ע"כ ונפק הקידוש ידוע הוא. ונוסח ההבדלה נחלקו בו ש' ערבי פסחים (דף ק"ג: ק"ד). והעלו בגמרא כדברי רבינו. זה מוסכם: **ד עיקר** הקידוש בלילה וכו'. שם (דף ק"ו.) עיקר קדושת בלילה הוא ואמרו שם (דף ק"ה.) מי שלא קדש בע"ש מקדש והולך כל היום כולו. ויש מי שכתב שפרשת ויכלו שנהגו לומר כמו שיכתוב אינה אלא כמקדש בליל שבת כדעו: ואם לא הבדיל בלילה וכו'. שם (דף ק"ו.) אמרו בני ר' חייא מי שלא הבדיל בע"ש מבדיל והולך כל השבת כולה עד כמה א"ר ירמיה עד רביעי בשבת ונחלקו בדין זה הגאונים ז"ל שיש מהן גורסין כסוף השמעה (דף ק"ו.) כלשונה כהרא מבדיל והולך כל היום כולו וכי"ן מן ההלכות ורבו סברות הגאונים ז"ל בה. ודברי רבינו מפורסין אש"פ שעת החמורים כעת ההלכות. ומשנה בלב שחל להיות כשבת העלה הרמב"ן ז"ל שאין כאן הבדלה על הסם אלא כהפלה בלבד ואינו נריך להבדיל בליל מולאי משעה בליל: אבל אינו מברך וכו'. שם (דף ק"ו) מפורש. א"ר יעקב אבל לא על האור: **ה אסור** לאדם לאכול או לשתות יין משקדש היום וכו'. כך היא הנסחה בקלף הספרים ויראה מה ששלמות מים מותר קודם קידוש כמו קודם הבדלה. ויש שכתבו ביהן לא לשמות קסם. ואף לזה הנסחה אפשר שעת רבינו ממש"ס כדיום הבדלה ולשמות מים מותר שאף קודם קידוש מותר. ובגמ' (דף ק"ה.) גבי הבדלה מפורש רבנן דבי רב אשי לא קפדי אמאי ויש לדמות קדוש להבדלה כדברי רבינו והרשב"א ז"ל כשיזי שקודם קידוש אש"פ לשמות מים אסור וכו"ו רביה מן הירושלמי וכן נהגו: וכן משיצא היום וכו'. אכילה ושתיה מפורשין שם ועשיית מלאכה פ' שואל בשבת (דף ק"ג:) אסור לאדם לעשות מפני קודם שיבדיל והיהר שהים הזכרתי בסמוך: שבת או עבר וכו'. כערכי פסחים (דף ק"ו.) טעם מקדש טעם מבדיל: **ו מדברי סופרים** וכו'. הקידוש ששעו שאינו מן התורה על היין והמבדיל לפנינו שאם מהאזה לפת יומר מן היין מקדש על הפת. וההבדלה מוציא בנרות (דף ל"ג) פרק אין עומדין

מגדל עז

דקדוקי המשפ"ין שעולה האלכסון יומר מחר חומשי על רביעי האמת וכו"ו ז"ל לא הקפידו מה לפי שהוא דבר נטעם ביותר ואין כל אדם יכול לעמוד עליו אף ר"מ ז"ל מאחר שנתחם בחכמת התסבורת עמד וליקח כל אותן המשפ"ין למשבן שניה אמות אלו הנה זלם מקרטה כן היא: **י"ב אפילו עבד ושפחה** עד סוף הפרק. פ' כ"ג מעבדן (דף י"ח): **פ"ק ב"ט א מצות** עשה וכו' עד שבת וקידוש. פרק ערבי פסחים (דף ק"ו) מפורש להדיא: וצריך לזכרו עד בהבדלה. פרק ערבי פסחים ובכריתא ובמלאת אמרו זכור את יום השבת לקדשו כדכרס. עוד מלאמי לו רביה ריש מוסת טיר דמתנה בתלמודא להדיא אילמלא קדושת ואבדתלם וזרי מושבע ושומד מהר טויו הוא וכ"כ הר"מ ז"ל מקיף אלא שפירשו כר"מ ז"ל ועוד כתב סמוך להויכח על הבדלה שהוא מן התורה כמו הקידוש כמו שכתבתי לפנינו בסמוך. ועוד ראונו א"י אמרו ז"ל כפירוש זכור ושומר נדביתו אחד נאמרו לשון זכור הוא מלות עשה וזכרו כניסתי שמקדשין אותו בדברים כדמס ז"ל שבת כלה ולשון שומר ש"ך בליאמו שלא ינהג בקדושת קדש מנהג חול עד שיבדילו ויקטעו וישיטו על כן ובפ"ק דשבוטות ובפסוק מי שמתו זכור ושומר כל שישנו כסירה ישנו כסמירה וכו' נשי הויאל ויחטוהו כסמירה איתנהו כסירה ע"כ. הנה עשו שומר לאו דק"ל כל השמר כן ולא אינו אלא לא משעה עד רמז ז"ל במדרש זכרה כיום ושמירה מלילה וכפסטה זה שמוספין מחיל על הקדש וסודו ידוע למקובלים כסמרי התורה ולהס ארמז גם הם ואומר זכרה כקדוש ושמירה כהבדלה כלאו הבא מב"ל עשה ואף על פי שפירסם מן החומה הקידוש עיקר הבדלה עשילה לו כהשולמין דלחשין. ומה נכבד רמזם בגלותם הם כשמעמין דיקט"ו קדושת ואבדתלם חלה מילתה היא וכן יבארו דקידוש נתיטתו דומה למלך שנתנם למדינה כ"י כלשונם פרק כל הכבי הקדש שבת כלה שבת מלכה והבדלה כמלכה שיהא כ"י והמשכיל ידע. ושעטו נראה כן פרק ערבי פסחים כשמעמל דזכרתי על היין כניסתי כשמעמל אטיקלם דכדכר יום עדיף ממכור לילה מדע דהא מתן דלית ליה אלא כיום אמרין דלישקוהו עד למחר ז"ל לא משום שעמל דזכרתי מלוא בשעתה דזכרתי על היין כניסתי כשמעמל אטיקלם דכדכר יום עדיף ממכור לילה לא יקדש טעם יבדיל וכן מבני ליה למימר דמבדיל אשכחא ולא מקדש אלא אחמרא ואש"ג דלה קיימן לפוס הלכתא ריהטא דשמעמל הכי אולא וכדתיא אמרין החס משפיקין לקדוש ואין מפסיקין להבדלה והכי נמי אטיקלם חא דמחר רב עומס אמר רב כן שבת קובעת לקדוש ואינה קובעת להבדלה למדעו כי הקדוש עיקר והבדלה עשילה לו כל שומר שבת מחללו ואף כי שנייה מן התורה כסירה ובכסמירה הדברים האמורים ב"י הטעם מדברי סופרים כענין שכתבתי האלפן נדילה ע"פ הבאר. והנה יעמתי מלאמי לר"מ ז"ל פ"ו הלכות טירות הדין מפורש מוציא כשמעמל קמייהל דמסכת טיר: **ד ה עיקר** הקידוש בו' והבדיל אחר שאכל. פרק ערבי פסחים: ו טורב"ו סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין. פרק ערבי פסחים וכתנה מקומות. ובהדיא א"ר חייא בר אבא א"ר יומן אמאי נקטם הגדולה חיקטם לטע לישאל קדושין והבדלה כלומר טעם הכריתא וקביעות חקוט וזיתמן כין כהפלה כין כגורכת החשון וימר דכדיו כהפלה קבועה כהפלה השעויה קבועה על הכוס וכ"כ ר"מ ז"ל מקיף וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה פפרשת ימרו כפסוק זכור:

ואש"פ

הנהגות מייטונות

א (ב' ב' מ' שטתו ופרק ג' השבועות נשים חייבות בקידוש דבר תורה כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה ע"כ: ג [3] אבל כשהבדיל בהפלה מותר כמלאכה אע"פ שערין לא הבדיל על הכוס. וכן אם אמר רק המבדיל בין קדש לחול כך אמרין בפרק שואל במעטבא אמרי המבדיל בין קדש לחול ועברו צריחיה אבל לאביה ושתיה צריך הבדלה על הכוס כראמטיר בת מוות וכו' ע"כ: ד [2] בה"ג ובפירוש ר"ה גם בהבדלה כל היום טוילו אבל בשה כתב כבעבור וכן בראבי"ה וכן באלפסי וכן סוה"ת: [ד] רשב"ם פירש השקם הואיל ותחלת ברייתו הוא כדאיתא פרק טעום שנתנו: ה [5] צ"ע רלא טעאנו היתר אפילו לשים הוא ררבנן דבי רב אשי לא קפדי אמאי מיטעטע בספר רלא קאי אקודם קידוש אלא אקודם הבדלה ע"ש ושייתו לה אורב רומא ורמא משיטה ר"י יעקב דאמרי הניעם קודם שיבדיל מיתרו באמטיר בו ע"ש. וכן סוה"ת"ו שומר שאמיר לעשות אפילו טים קודם קידוש וכן בשרייתו קודם קדושת רבה ע"כ: ו [1] וכתב בה"ג הא דאמר טעם מבדיל ה"ט באורחא אבל למחר אי לא טעום טידי מבדיל אבל אי טעום טידי כיום או בלילה אינו מבדיל ראבי"ה. אבל באלפסי כתב דאפילו למחר מבדיל אף על גב דטעום בין בטעמא בין בליליא ע"כ: ו [1] וכן פ' ר"י בפרק ערבי פסחים ובפרק מי שמתו ובפ"ג דשבועות קדושת מואריתא אבל מה שהצריחו לאמירו על היין אינו אלא מדרבנן ע"ש. ע"כ:

כתב צ"י בסוף סימן זה ח"ל כתב צארחות חיים נשים אין
 מצדלות לעצמן דאין הדלה תלויה בשמירת שבת אלא רצון אסמכוה
 אקרא וה"ר יונה כתב דכשם שחייבות בקידוש חייבות בהדלה עכ"ל,
 ונראה דמתלוות זה תלוי במתלוות שהצ"ח הרב המגיד ריש פרק
 כ"ט דשבת, והוא שהרמב"ם סובר שההדלה גם כן דבר תורה
 מדכתיב וזכור את יום השבת לקדשו פירוש וזכרו וזכירת שבת
 וקידוש(ו) וזכרון לזכרו כניסתו וציאתו כניסתו בקידוש היום
 וציאתו בהדלה, ולפי זה כשם שחייבות הנשים בקידוש היום דבר
 תורה אע"פ שמלות עשה שהזמן גרמא הוא מדכתיב וזכור ושמור כל
 שיטנו בשמירה ישנו זכירה הכי נמי חייבות בהדלה דבר תורה,
 ולפי זה אפילו כשהנשים הן לעצמן בלא אנשים חייבות בהדלה כשם
 שחייבות בקידוש היום, אבל יש גדולים חולקים שאף באנשים אין
 מצות הדלה אלא מדברי סופרים הלכך נשים פטורות אף מדברי
 סופרים דכיון דמצות עשה שהזמן גרמא דאורייתא נשים פטורות
 לפיכך לא חייבו חכמים לנשים בהדלה דומן גרמא הוא: וזה
 דעת ארחות חיים שכתב בתחלה נשים אין מצדלות לעצמן פירוש
 כשהן לעצמן אין חייבות להבדיל דאין הדלה תלויה בשמירת שבת
 דנימא הואיל וישנן בשמירה ישנן בהדלה דאין תלוי זה בזה אלא
 רצון אסמכוה אקרא כלומר אסמכוה אקרא באנשים (דחייבות)
 [דחייבים] מדברי סופרים אבל נשים פטורות אף מדברי סופרים
 כשהן לעצמן בלא אנשים מטעמא דפירשתי. ואע"ג דהרב המגיד
 כתב לדברי הכל אחד אנשים ואחד נשים חייבים בהדלה דאי
 הדלה מן התורה כהרמב"ם נפקא לן חיובא לנשים מהתם ואם הוא
 מדבריהם דומיא דקידוש תקנוה, הנה צעל ארחות חיים בסברה
 הראשונה שכתב אינו סובר כן אלא דאם הוא מדבריהם לא תקנוה

התוספות שכתבו שגאה וטוב לישב כן (ה): **בסימן** רצ"ט כתב
 רבינו שר"ך לזהר שלא יבא הלחם לשולחן עד אחר הדלה ואם
 הביא פורס עליו מפה ומכסו מפני שהוא מוקדם בפסוק ואם
 (מח: ד"ה וכמב הר"מ) יתבאר בע"ה: **כתב** המרדכי בפרק כיצד
 מברכין (סי' קמט) [נו]טל את היין צימיו כתב ראצ"ה (סי' קס)
 ומינה נשמע שכל ברכה של דבר מנוה ראוי לו שיאחזו צימין וכן
 הדלה אוחז את היין צימין ומברך בורה פרי הגפן ושז נטל את
 ההדס צימין והיין בשמאל ומברך על ההדס ומחזיר היין לימיו,
 וגם רבינו כתב בסימן רצ"ב הביאו לפניו יין ושמן טוב להריח בו
 אוחז היין צימיו ומברך תחלה עליו ואחר כך נטל השמן צימיו
 ומברך [עליו] ע"כ זה כדברי ראצ"ה וכמו שכתבתי שם (קד: ד"ה
 הביאו) (ו):

[ז] **ג**הגו העולם להבדיל ציבת אע"פ ששמעו כל בני הבית הדלה
 ציבת הכנסת, וכמב הר"ן בסוף פרק ראוהו בית דין (ר"ה ז:
 ד"ה אצל) דאפילו אי קיימא לן מצות אינן זריכות כוונה שפיר דמי
 משום דהיי מיילי (דסתם) [בסתם] אבל אם מתכוין שלא ללאת אינו
 יוצא והכא נמי כיון שמתכוונים שלא ללאת בהדלה שמדילים ציבת
 הכנסת לא נפקי והוה להו כלא הבדילו כלל וכן כתבו תלמידי ה"ר
 יונה בסוף פרק קמא דברכות (ו. ד"ה ורבינו): **אם** משקה מכוס
 הדלה לבני הבית כתב רבינו בסימן רצ"ט:

כתוב בארחות חיים (ה' הדלה סי' יח) נשים אין מצדלות
 לעצמן דאין הדלה תלויה בשמירת שבת אלא רצון אסמכוה
 אקרא וה"ר יונה כתב דכשם שחייבות בקידוש חייבות בהדלה כ"א:

אלא באנשים ולא נשים כלל ואינן חייבין כלל בהדלה כשהן לעצמן:
אב"י בשלחן ערוך (ס"ח) כתב ח"ל נשים חייבות בהדלה כשם שחייבות בקידוש יש מי שחולק וכמב הרב בהגה"ה על כן לא יבדילו
 לעצמן רק ישמעו הדלה מן האנשים עכ"ל, מבואר שהבין שמ"ש הארחות חיים בסברה הראשונה נשים אין מצדלות לעצמן היינו לומר
 דאסורין לעצמן ולכן אמר על כן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הדלה מן האנשים, ושאר ליה **ו** מאריה למה לא יבדילו לעצמן דבין שהנשים
 חייבות מן התורה וצ"ן שהן אינם חייבות מדבר תורה אלא מדברי סופרים ואפילו אינם חייבות כלל אפילו מדברי סופרים למה לא יבדילו
 להוציא את עצמן מה שהן חייבות מדבר תורה או מדברי סופרים ואפילו אינם חייבות כלל מכניסות עצמם בחיוב כמו בשופר ולולב כב) וכי
 היכי דמומנות לעצמן כדלעיל בסימן קצ"ט הכי נמי מצדלות לעצמן במכל שכן, אלא הדבר ברור דאינן מצדלות לעצמן פירוש אינן זריכות
להבדיל לעצמן דחיובא דרצון אינו אלא באנשים ולא נשים ומיהו המנהג הוא דאפילו כשהן לעצמן חייבין בהדלה ושומעין הדלה מפי
אנשים ומכל מקום אם האשה יכולה להבדיל בעצמה מבדלת בעצמה ואפילו יש שם אנשים שיכולה לשמוע מפייהם אפילו הכי רשאה ושלטאה

להבדיל לעצמה כדפרישתי:

דרכי משה

(ה) והפנהג שעומדים: (ו) ועיין לעיל סימן ר"ו דכל מצוה צריך ליטול בימינו:

פרישה

(ור"ג) ומסקי שטוב לישב, וכן כתב המרדכי וכן פסק צ"י, אבל האגור כתב
 בשם אגודה שאין צריך שציון שאנו קובעין עצמנו ללאת ידי הדלה קובעים
 נמי לצוה פרי הגפן וכן נוהגין באשכנז לעמוד עכ"ל: **כתב** רמ"א (ס"א)
 ונוהגין לשפוך מטוס של יין על הארץ קודם שיסיים צוה פרי הגפן כדי
 שלא יהיה הכוס פגום ולא אחר כך משום ציוו טוס של ברכה, ורש"ל היה
 רגיל לשפוך תחלה בשעת מציגת כוס הדלה, וטעם השפיכה דאמריין כל
 בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה ועושין כן לסימן טוב בתחלת
 השבעה גם שופכים מן הכוס לאחר הדלה ומכבין בו הנר ורוחצין בו עיניו
 משום חיוב מנוה (רמ"א שם):

שכל מצוה היא הזכרה צפה, אבל נר חנוכה שמצוה בהדלקה לא קיי
 בהזכרה ועוד משום פרסומי ניסא, (תוס' [צ"י]: **כתבו** הר"ן ותלמידי
 רבינו יונה דאפילו למאן דאמר מצות אינן זריכות כוונה מכל מקום אם
 נתכוין שלא ללאת אינו יוצא הלכך אפילו שמעו כל בני הבית הדלה משליח
 לצור חוזר ומבדיל ציבת שנתכוין שלא יבא ציבת הכנסת: **כתוב** בכל זו
 שנהג להבדיל מעומד לכבוד המלך שאנו מלחין אותו ודרך ליה מעומד.
 והתוספות כתבו וצ"ע שאנו מבדילין ועומדין היאך אנו פוטרין זה את זה
 מין ומההדלה אחר שאין אנו לא יושבין ולא מקובצין (וקיימא לן כר"י יוסטן
 דאמר דאף יין צבי הסיכה להוציא אתרים וכמ"ש לעיל סוף סימן קע"ד

הגהות והערות

כ) אם כולם שוחים (ליקוטי חבר בן חיים) ועיין בפמ"ג במש"ז כאן סק"ה ובבית מאיר על המג"א כאן סק"ד (הובא בילקוט מפרשים על השו"ע
 כאן): **כאן** פנינו בארחות חיים לא הביא כלל בשם רבינו יונה, רק בשם רבינו אשר מלונזיל הביא שאיש מבריל בשביל אשה אע"פ שהוא כבר יצא לעצמו,
 ועיין בלשון ה"ר יונה בסופ"ק דברכות הנ"ל. ועיין מש"כ בזה במאמר מרדכי סק"ה: **כב** [עין טר"ו סק"ז ומג"א ס"ק י"א מה שחילקו בין שופר ולולב
 להבדלה:

ט ואינו מצפה ^ב שידיה לו למחר. ^{י"ג} [ואם מלפני שיהיה לו למחר] ^כ יבדיל עכשיו מולאי שבת, דחגיגה מצוה בשעתה, וכלילה ^{י"ד} ימתין עד למחר. ועיין מה שכתבתי ריש סימן קפ"ג: ^י א"ל אם נתכוונו. ^{י"ז} נכרכת הדלה אע"פ שלא נתכוין ^{י"ח} נכרכת היין יא (לקוטי פרדס עין נטילה). ותלמידו חכמים אין סומכין על הדלה שבית הכנסת (סמ"ע צמו"מ סימן רנ"א ס"ק ט), ולא ידעתי למה, ואפשר שמייירי כשיש לו בני בית, ^{י"ט} עיין סימן רנ"ח (צ"ד) [סעיף יד] ^כ: יא לא יבדילו לעצמן. וכ"ח [סוף הסימן] כתב, אפילו למאן דאמר שפטורות, מכל מקום יכולין להבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב [סימן תקפ"ט סעיף ו בהגה]. והמנהג שאפילו יש שם אנשים שיכולין לשמוע מפייהם, מבדילין לעצמן, עכ"ל. ואפשר דדעת רמ"א נמצאה שיש זה עשה ראין לעשות ולנרן, אבל נדבר שאין זה אלא הנכרה, כגון כאן, אין ראיות. ואפשר דמהאי טעמא

מי שחולק. הוא ספר ארמות חיים [הלכות הדלה סימן יח] שמציא צ"י [סוף הסימן] שכתב וז"ל, נשים אין מבדילות לעצמן ^{י"ט} דאין הדלה י" תלויה בשמירת שבת, אלא רבנן אסמטיה אקרא. ועל כן סיים רמ"א על כן לא יבדילו לעצמן, פירוש דאף באנשים אינו אלא דרבנן, על כן הנשים לא יברכו על זה. ולא דמי ללולב ושופר דמכרכות כמו שכתב רמ"א סימן תקפ"ט [סעיף ו] שהמנהג שהנשים מכרכות על

^כ ואם אין לו אלא כוס אחד ט ואינו מצפה שיהיה לו למחר מוטב שיאכל קודם שיבדיל ויברך עליו ברבת המזון ואחר כך יבדיל עליו מטה שיברך ברבת המזון בלא כוס ^{י"ג} לדברי האומרים ^{י"ד} דברכת המזון מעונה כוס ולדברי האומרים ^{י"ה} דאינה מעונה כוס לא יאכל עד שיבדיל ^{י"ז} ומייירי שבוס זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום ^{י"ח} וכבר היה מזוג בדינו שאם היה משים בו מים יותר לא היה ראוי לשתיה שאם לא כן לדברי הכל מבדיל תחלה ^{י"ט} ושותה ממנו מעט ומוסיף עליו להשלימו לרביעית ומברך עליו ברבת המזון:

ד ^כ מי שאין ידו משנת לקנות יין לקידוש ולהבדלה יקנה להבדלה משום ^{כ"א} דקידוש אפשר בפת:

ה ^{כ"ב} אם אין ידו משנת לקנות שמן לנר חנוכה ויין להבדלה (ד) נר חנוכה קודם: ^{כ"ג} אומר (ה) הבדלה מיושב: הגה ^{כ"ד} ויש אומרים מעומד ^{כ"ה} וכן נוהגין במדינות אלו: ^{כ"ו} (ו) אוהו היין ^{כ"ז} בימין וההדרם בשמאל ומברך על היין ושוב ^{כ"ח} נוטל ההדרם בימין והיין בשמאל ומברך על ההדרם ^{כ"ט} ומחזיר היין לימינו:

ז ^{כ"ט} אפילו שמעו כל בני הבית הבדלה בבית הכנסת ^{ל"א} א"ל אם נתכוונו שלא לצאת מבדילים בבית: ^{ל"ב} נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש ^{ל"ג} (ז) ויש מי שחולק: הגה ^{ל"ד} על כן לא יבדילו לעצמן רק ^{ל"ה} ישמעו הדלה מן ^{ל"ו} האנשים:

מזות עשה שהזמן גרמא כו', שאני התם דהחיוב אלל אנשים הוא דאורייתא, מה שאין כן כאן יש תרמי לפטור, שהוא מדרבנן אפילו באנשים והוא מזות עשה שהזמן גרמא. ובחנם חלק מו"ח ז"ל ג"ח סוף הסימן] על רמ"א כאן ופירש דברי ארמות חיים שאין חייבות

לא נהגו לקדש הלבנה, ועיין מה שכתנתי [ריש] סימן תכ"ו. אבל ברא"ש פרק קמא דקידושין [סימן מט] משמע דכל ברכה שאין בה וזנו רשאים הנשים לומר, עיין שם גבי הגדה. ועיין סימן תקפ"ט סעיף ו' (י) דאם כבר הכדילו האחרים אסור להכדיל לנשים. ופשוט דרשאים לברך לעצמן על הנשמים ועל הכוס, דברכת הנהנין הם. והעיקר כדברי צ"ח:

סימן רצו

דיני בשמים להבדלה. ובו ה' סעיפים:

אבל רשאים הם להכדיל. ונראה דעל כל פנים אמה חוננתנו אין חשש לנשים לומר אפילו לפי זה, דאין שם ברכה מיוחדת. ולקמן סימן רצ"ט סעיף י' כתב רמ"א דנשים יאמרו המכדיל בין קודש לחול בלא ברכה ויעשו מלאכה:

רצו (א) אינו צריך לחזור אחריהם. שאין מברכין עליהם אלא להשיב הנפש שהיא כואבת ביציאת השבת: (ב) שי

בית הכסא. דלאו לריחא עבידא, אלא לעבורי ריח הסרחון: (ג) שבמסיבת עובדי עבודת א"י"ים דסתם מסיבתן "עבודת א"י"ים. פירש רש"י [ברכות נב, ב ד"ה] במסיבת עכו"ם, לאטילה לסעודה, עכ"ל. ומציא צ"י [עמוד ריג ד"ה ואין (השני)] ב' גירסאות, דלהרי"ף [שם לו, א] ולהרא"ש [שם פ"ח סימן ג] לא גרסינן במסיבת עכו"ם, אלא סתם מסיבתן כו', ממילא אסור אף שלא במסיבה, ולהרמב"ם [ברכות ט, טו] דוקא במסיבה. והטור פסק סימן רי"ז [עמוד שסז] כהרמב"ם דבמסיבה אסור, (י) וכאן פסק כרי"ף ורא"ש אפילו שלא במסיבה. ופסק כאן [צ"י] כ' כהרמב"ם. ואפשר לומר דעת הטור, דלענין מזות הבדלה הכריע לחומרא אפילו שלא במסיבה, אלא דקשה הא לעיל יש גם כן להחמיר שלא לברך מספק. אלא העיקר כמו שכתב הב"י [כאן עמוד ריג ד"ה וריב"ז כתב] דהטור סמך עצמו על מה שכתב בסימן רי"ז דוקא במסיבה, ולא הוצרך להזכיר כאן, כי שם עיקר דין הנשמים. וגם הרי"ף והרא"ש סבירא

- א (א) מברך על (א) הבשמים אם יש לו ב ואם אין לו (א) אינו צריך לחזור אחריהם:
- ב אין מברכין על בשמים (ב) של בית הכסא ולא על של מתים [הגה] (א) (ב) דוקא ב"י (ג) הגתונים למעלה מטמתו של מת (ב) (ג) ולא (ד) על בשמים (ג) שבמסיבת עובדי עבודת א"י"ים דסתם מסיבתן

רצו (י) ה"ז צ"ד [סימן קח ס"ק י] ונקודות הכסף [ס"ק ג] האריכו לפלפל אם מבדילין על פלפלין, אם הוא בכלל בשמים. והמטה משה [סימן תקא] כתב להכדיל עליהם. ולא ידעתי מקום הספק, דהא יש אומרים דאפילו (י) על פת חס מבדילין, עיין בצ"י

[עמוד רעו ד"ה כתוב ככל טו]. (י) ואי משום דנהגו לברך בורא מיני בשמים ולכן צריך ליקח בשמים, א"כ קשה דאפילו כל מיני ריחות שלנו אין ראוי לברך עליהם בורא מיני בשמים, (י) עיין סימן רט"ו, אלא צריך לומר כמו שכתוב בשל"ה [שער האזהרות אות ק, כולל ע דיני ברכה הריח דין א] משום דאין הכל צקיאין בצרכות (י) תקנו לומר בורא מיני בשמים דיוצא על כל מינים, א"כ מותר לברך על כל מינים. ומכל מקום נראה לי דטוב להניח בחוכן חמיכות מעור הנדי שקורין פיז"ם, כדי שיברך בורא מיני בשמים. " [צ"י] וצמח"ר"י וייל [שו"ת סוף סימן קכא] כתב כשמברך בורא עצי בשמים צמוצא שבת יטול אותם (י) דרך גדילתם, ע"ש, משמע שהיו מברכין עצי בשמים, עיין שם הלכות לולב. ב (י) אבל אין לומר דכוונתו שלא יכוין לזאת סמך עצמו על מה שכתב בסימן רי"ז דוקא במסיבה, ולא הוצרך להזכיר כאן, כי שם עיקר דין הנשמים. וגם הרי"ף והרא"ש סבירא להו כן, (י) כמו שאכתוב בסימן (רצ"ט) [רמ"א] (י) [ס"ק ה] א"י"ה:

פסוקים ק"ה למי
 ר"י הפלו ה"ל"ט
 ס"י ה"ל"ט
 ר"ש פ"ח דברכות
 ב טור ד' מהל'
 דעה כ"ו לענין
 קידוש היום ס' חו"ס
 דברכות מ"ג
 ג מדרש נפש
 רמב"ם מהל'
 דברכות מ"ג וכתב
 הל"ט כ"י לדעת
 הר"ן נפש"ג ד"ה
 ע ר"י

יאכל (כא) עד למחר שיבדיל ואם אין לו אלא כוס אחד (כב) ואינו מצפה שיהיה לו למחר מוטב
 שיאכל קודם שיבדיל ויברך עליו בהמ"ז ואח"כ יבדיל עליו ממה שיברך ברכת המזון בלא כוס לדברי
 האומרים דבהמ"ז טעונה כוס ולדברי האומרים דאינה טעונה כוס לא יאכל עד שיבדיל ומיירי שכוס
 זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום וכבר היה מזוג כדינו שאם היה משים בו מים יותר לא היה
 ראוי לשתייה שאל"כ לד"ה מבדיל תחלה (כג) ושונה ממנו מעט (כד) ומוסיף עליו להשלימו לרביעית
 ומברך עליו בהמ"ז: ד' ימי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהבדלה (כה) יקנה להבדלה משום
 דקידוש אפשר בפת: ה' אם אין ידו משגת לקנות שמן לנר חנוכה ויין להבדלה (כו) נר חנוכה
 קודם: ו' אומר הבדלה (כז) מיושב: ז' הנה ו"א מעומד (אגודה וכל צד ואגוד) (כח) וכן טהגין צמדינות
 אלו (כט) ואוחזו היין (י) בימין וההדס בשמאל ומברך על היין ושוב נוטל ההדס בימין (ל) והיין
 בשמאל (לא) ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו: ז' [ג] אפי' שמעו (לב) כל בני הבית הבדלה
 בבהכ"נ (לג) אם נתכוונו שלא לצאת מבדילים בבית: ח' (לד) נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות

שערי תשובה

באר היטב

וחסטר וכדומה אין ממדילין ע"ש: [ג] אפילו שמעו כו'. וכתב צנ"צ סי' (י) צימן. וכן בכל צרכה של מצוה ראוי לו שצימן יאחזו:
 ר"ה נפש מהר"י זי"ן מי ששמע מש"ץ צפה"ג ונתכוין ללכת בצרכה זו
 ושאר הברכות לא ראה ללכת בצרכה הש"ץ ואומרה בעצמו לכתחלה אין לעשות כן שצריך לאחוז הכוס ידו וצדיעוד י"א כיון שכונן להבדיל על היין
 שלפניו שהוא הכוס שצד הש"ץ והצנ"צ כתב ראה שלכתחלה נריך להיות הכוס אחרו ידו משו"ס ח"ו לענין אורח נזיר וכמ"ס בש"מ (ע"ל) ע"ש ומהר"י
 זי"ן הביא מדברי המ"א סימן תרי"ט לענין צרכה שהשינו דיוה"כ וכתב דמצהמ"ז דסי' קפ"ג שכתב שכתב שכתב שכתב שכתב שכתב שכתב שכתב
 הטעם כמ"ס הרמ"א דהצרכה ארוכה כו' ולכן כתב שכל שיכול להפטר בצרכה הש"ץ ואומר בעצמו הו' צרכה שאינה צריכה אף בלא טעם שאין
 כוס ידו וצנ"צ חלק עליו והביא ממשנת מהרשד"ם והמצי"ט וכתב כיון דכש"ע לעיל סימן ו' פסק שלא דבריהם וכן המנהג א"כ גם כאלו
 מני לברך כל הברכות ויכוין שלא ללכת ומה גם למ"ס המג"א סימן תרי"ט. וכ"כ נהגוהו יש נוהגין לענין קידוש שיאמר רק בלשון מתחלה הצרכה
 כ"א אשר קדשנו עד היום ויסיים קודם המקדש לענות אמן כמ"ס סימן נ"ט ע"ש ולכאורה זה קוטר למ"ס מהר"י זי"ן וצנ"צ דמשמע שדעתו לעשות
 כן לכתחלה אף שאין כוס ידו רק יד המקדש וכוון כמה שצריך צפה"ג ונראה דהתם כדעיד דמי דעריחא להו שכתב מצ"צ יקדש לעצמו על כוס
 צפ"ע. ולכן גם הצדלה אף שצריך הצעה"ג להבדיל ולהוציא כל הצ"צ שפיר דמי כשאומרים צ"צ צרכה המבדיל על סמך הכוס שצד הצעה"ג
 המבדיל ואף מהר"י זי"ן מודה לזה ודוקא צנ"צ שרגיל לכוין להוציא השומעים משא"כ הצדלה צריכה זמנין דמשפלי ולא אדעמיה לכוין להוציא
 האתרים ולכן מוטב שיאמרו כ"א צפ"ע צרכה המבדיל ולסמוך על כוס שצד הצעה"ג ויש"ד או שיאמרו הכל על הצעה"ג שיאמרו אולם ככל הברכות
 דמסתמא הצעה"ג מכוין להוציא כל הצ"צ והשומעים שמה לשמוע צרכה הצדלה כמו הש"ץ צנ"צ ויש טהגים שאם הצעה"ג מבדיל מכוין שלא
 ללכת בצרכה הצדלה ומכ"כ נשים ונר צעת שמבדיל צנ"צ ואח"כ מהדר אחר כוס ומברך עליו ונראה פרי הגפן ואומר עליו צרכה המבדיל.
 ולדידי חזי לי דצנ"צ דצרכה המבדיל עושה כתיקונה לכתחלה מ"מ משנה הסדר ומטעם שטעמו חממים בסדר הצדלה לומר יצנייה כדליתא לעיל ולכן

משנה ברורה

ליו"ט ג"כ לא יאכל אם אין לו כוס [מ"א] ומיירי בשאין לו פת
 ג"כ דאם יש לו פת הלא הכריע רמ"א לעיל בס"ב דיכול להבדיל
 על הפת² [אחרונים]: (כא) עד למחר שיבדיל. ויש (כב) להחמיר
 כסברא אחרונה הזו (כג) אם לא באדם חלש שקשה לו התענית
 יכול לסמוך אדעה ראשונה: (כד) ואינו מצפה וכו'. אבל אם
 מצפה שיהיה לו למחר עוד כוס יבדיל עכשיו על כוס זה ובאכילה
 ימתין עד למחר כדי שיברך על הכוס למ"ד דבהמ"ז טעונה כוס
 מיהו המ"א בריש סי' קפ"ב חולק ע"ז דבשביל כוס בהמ"ז שלא
 יהיה לו אינו מחויב למנוע עצמו מלאכול: (כה) ושונה ממנו מעט.
 היינו (כו) כמלא לוגמיו: (כז) ומוסיף עליו. היינו שימוגנו
 במים: ד' (כה) יקנה להבדלה. דין זה מובא ג"כ לעיל בס"י רע"א
 סי"א דרך אגב ועיין שם במ"ב סקני"ו: ה' (כו) נר חנוכה קודם.
 משום (כז) דפרטומי ניסא עדיף ועוד (כח) דעיקר מצות הבדלה
 נוכל לקיים בתפלה: ו' (כו) מיושב. מיירי כשמוציא לאחרים ידי
 חובתן וע"כ כיון דאחד פוטר חבריו יש להם לכולם לעשות¹ קביעות
 ובמעומד לא הוי קביעות והי"א ס"ל דכיון שהוא הלויית המלך אין
 מלוין אלא מעומד ולענין הקביעות סגי כשמוזמנין הכל ועומדין
 ומכוונין כדי לצאת וס"ל דמתוך שקובעין עצמן כדי לצאת ידי ברכת
 הבדלה מהני נמי קביעות זו לצאת בברכת היין [ב"י]: (כח) וכן
 נוהגין וכו'. ויקנה"ז לכו"ע (כו) טוב לברך מיושב⁵ כמו בשאר
 קידוש לעיל בסימן רע"א סי"י בהג"ה: (כט) ואוחזו היין בימין.

שער הציון

(כא) א"ר: (כב) הגר"י: (כג) א"ר: (כד) ב"י: (כה) טור: (כו) א"ר: (כז) וכתב שאמר דסדרו על הכוס: (כח) פמ"ג ומש"כ בשו"ע ומחזיר היין
 לימינו היינו לאחר שברך במ"ה: (כט) פמ"ג: (ל) עיין בה"ל: (לא) פמ"ג: (לב) הרה"ם בפכ"ט מהלכות שבת:

איש מצליח

1. וכתב הב"ח (ש"ב פ' ויצא אות כא) שיש מקומות שקבלו עליהם
 הוראות מרן ועכ"ז נהגו להבדיל מעומד ע"ש. ובשו"ת יחזה דעת (ח"ד סי'
 כו) כ' שעדיף לנהוג כדעת מרן וישבו בין המבדיל ובין השומעים במרצ"ש
 וי"ט. 2. ולדידן אין מבדילים על הפת כמ"ש מרן שם. ע' כה"ח (אות
 ל"ב), וע' בהערות בסוף הספר. 3. וכ"כ כה"ח (אות ל'). ומ"מ נראה שראוי
 להתחזק ולא לסמוך להקל בזה, שהרי אם יאכל שוב לא יוכל להבדיל
 הגהות ותיקונים: א) סימן ק"צ סק"ג: הארות והערות: 1) עיין סי' קס"ז סי"א בה"ל ד"ה בלא, לענין מקצתן מסוכיני: 2) של ימינו, כרמ"א לפמו רח"צ ס"ג:

הלכות שבת סימן רצו רצז

עב באר הגולה

בקידוש פ ריש מי שחולק. ¹הגה ע"כ * (לה) לא יבדילו לעממן רק ישמעו הבדלה (לו) מן (יא) האנשים: **רצז דיני בשמים להבדלה. וכו' ה' סעיפים:**

א מכות י
ב ה"ל"ש מהא
דלור שם י"ג ו"ס"פ
ג שם י' ו"ג ו"ג
ד ה"ל"ש נחשו

א (א) * מברך על (ח) [ח] הבשמים אם יש לו ²ואם אין לו (ב) אין צריך לתזור אתריהם: **ב** ³אין מברכין על בשמים (ג) של בית הכסא ולא על של מתים (דוקא) הנתונים (ד) למעלה ממטתו של מת ולא על בשמים (ה) שבמסיבות עובדי כוכבים דסתם מסיבתן לעבודת כוכבים. הגה ואם צריך על בשמים אלו לא יא' וצריך לחזור ולנכך על (ו) אחרים (ז"י נשם א"ח): **ג** י שקים מלאים בשמים

שערי תשובה

מי שזוהה לחזור אחר כוס לעשות המצוה כחוקה ימחין גם עם בשמים ונר לסדר אותם על כוס ועיין לקמן סימן רל"ח מי שאין לו כוס כו' משמע דביש לו אין לנכך על הנר כשזוהה וכן על הבשמים רק יעשה כסדר: **ה** [ח] הבשמים. עיין זה"ט ועיין צנ"י ונמח"ז ונק"א שם מסיק להלכה דנשעת הדמק אפילו אינו כחוש ונפלל כחוש מקרוב יכול לנכך עליו אך ינכך זורח מיני בשמים וכ"כ נפרט שושן וע"ש שהביא מדברי הכלה והאורחות חיים מה ומ"ש בהגהות זה"ט נשם הא"ר ע"ש שגם הוא כתב שיש

להם ריח טוב אפי' הם יבשים. וטוב שיניח בתוכם חמיכה שקורין על הבשמים דכיון שנחת הנשמה יחירה צליל שבת אינה הולכת עד דהא מותר לאדם לנכך כמה פעמים ביום על הריח שמריח בכל

ביאור הלכה

די הבדלה כמה * צריך עליו אם לא שקבל עליו הסיכות נמורת מומלח ולא נמורת * לא יבדילו לעצמן. עיין במ"א שכתב דפשוט דרשאים לנכך לעממן על הבשמים ועל הכוס דברכת הנהיגין הם והא דלא נקט המ"א ברכת הנר דברכת הנר לאו ברכת הנהיגין הוא דלא נתקן על הנחת האור דא"ה היה צריך לנכך בכל פעם כשזוהה האור וכמו שהביא ז"י נשם הרא"ש ומסתפקנה אפילו למ"ד דנשים חייבות בהבדלה אם חייבות בברכת הנר דנשלמה הבדלה אף שהוא זמן גרמא וכלל במצוה דזכור שהיא שייכה לשבת ומש"כ הרמב"ם ואפילו למ"ד דרצון דומיה דקידוש תקנה משא"כ נר שנחנן על בריאת האור כמו"ש שאינה שייכה לשבת כלל והיא זמן גרמא מני"ל דחייבות וא"ל כיון שנקבעת בברכת הבדלה מלא דינא להו דז"א דהא יכולין לנכך אותה בפני עממה ג"כ וגם אין מחויב לחזור אחר האור כלקמן בסימן רל"ח ס"א ואולי כיון דלכתמלה מצוה לסדרן ביחד מלא דינא להו ויחזר נכון לומר דאינה חייבת בברכת הנר לכו"פ *

באר היטב

(יא) האנשים. עפי' רל"ט ס"י בהג"ה דיאמרו המבדיל בלא ברכה ויעשו מלאכה ועמ"א:

(ח) הנשמים. כתב נשכנה"ג שמותר לנכך על פלפל כחוש וכ"כ הט"ו ז"י ס"י ק"ס. וכ"כ המג"א וכ"כ נפרט שושן כלל ח' ס"י י"ג וכ"כ ע"ש. והש"ך בנקודות הכסף חולק וכתב דאין מנכרין [וכן הסכים נס' אליהו רבה ע"ש]. וכתב הע"ש דה"ה על זנגביל שקורין אינגב"ר נמי יכול לנכך עליו ודוקא נמי נכחוש אבל כשהוא שלם אינו מריח כ"כ. וכתב ט"ו דה"ה על עשבים שיש פיזו"ס כדי שינכך צמ"ז מ"א ע"ש. מי שמענה בשבת צריך לנכך מו"ש משא"כ ביה"כ שכה"ג: (ג) אחרים. ואין כאן ברכה לבטל

משנה ברורה

(ג) ס"ל דהבדלה כיון שהיא בחול אינה תלויה בעניני דיני שבת והיא בכלל שאר מצות שהזמן גרמא דנשים פטורות: (לה) לא יבדילו לעצמן. והב"ח כתב אפילו למ"ד שפטורות מ"מ יכולות להמשיך על עצמן חיוב ולהבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב שג"כ פטורות ואפ"ה מברכות כמבואר לקמן בסימן תקפ"ט (לו) ומסיק המ"א דהעיקר כדברי הב"ח. והנה לפי מה שכתב המ"א לעיל בסק"ד דנהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה א"כ בלאו כל הטעמים האין תבדיל בעצמה והלא אינה יכולה לשתות הכוס וכ"כ בעל דרך החיים אלא כונת המ"א להקל בשאין לה ממי לצאת דאו בע"כ תבדיל לעצמה ותשתה כדי שלא לבטל מצות הבדלה: (לו) מן האנשים. ואם האנשים כבר הבדילו לעצמם או שנתכוננו לצאת בבהכ"נ לא יבדילו כדי להוציא הנשים אם אין שם זכרים גדולים

או קטנים ששומעין ממנו דלהיש חולקין הוא ברכה לבטלה [מ"א וש"א] והנה בספר זכור לאברהם בערך הבדלה וכן בספר ברכי יוסף הביאו כמה פוסקים דס"ל דאפילו מי שהבדיל כבר יכול להבדיל בשביל הנשים מ"מ למה לנו להכניס עצמן בחשש ספק לענין ברכה אחרי דהיא יכולה להבדיל בעצמה וכמו שכתבנו בס"ק הקודם ועיין מה שכתבנו בביאור הלכה לענין ברכת הנר אם אשה חייבת בס"כ כשמברכת לעצמה *

א (א) מברך על הבשמים. והברכה הוא (ח) בורא מיני בשמים על איזה מין שהוא ²אף שכתול צריך לברך על כל מין כברכתו [דהיינו על עצי בשמים בורא עצי בשמים ועל עשבי בשמים בורא עשבי בשמים וכדלעיל בסימן רט"ז ועי"ש עוד כמה פרטים בה מ"מ כמו"ש מברכין על הכל בורא מיני בשמים כדי שלא יבואו לטעות ההמון עם שאין הכל בקיאים בכל ברכה המיוחדת אבל בברכה זו יוצא על הכל וכמש"כ שם בס"א ³ומ"מ לכתחלה (ג) טוב יותר שיקח לבשמים דבר שברכתו בורא מיני בשמים כגון המוסק שקורין פיזו"ס (ג) או נעגילע"ך ⁴ שגם זה להרבה אחרונים ברכתו הוא בורא מיני בשמים (ד) מותר לברך במ"ב על פלפלין שקורין ענגילש"ע פפע"י ⁵ שגם זה הוא בכלל בשמים אבל בסחם פלפלין יש דעות בין הפוסקים והוי ספק ברכה (ה) וכן זנגביל שקורין אינגב"ר: (ב) א"צ לחזור אתריהם. שאין מברכין עליהם אלא להשיב הנפש שהיא כואבת מיציאת השבת. כתבו (ו) האחרונים שאף מי שמתענה בשבת צריך לברך על הבשמים כמו"ש משא"כ ביה"כ אף כשחל בשבת אין צריך לברך במוצאי יוה"כ: **ב** (ג) של בית הכסא ולא וכו'. דכל זה לאו לריחא עבידי אלא לעבודי ריח הסרחון: (ד) למעלה ממטתו. אבל נתונים לפני מטתו מברכין שאני אומר לכבוד חיים הם עשויים [ירושלמי]: (ה) שבמסיבת עובדי כוכבים. היינו שמסובין לאכילה לסעודה אבל אם לא היו מסובין כלל מותר לברך על בשמים שלהן וכן מסיק הט"ו להלכה בסימן רצ"ח סק"ה ומ"מ כתב לבסוף דטוב לכתחלה לחוש לדעת רבינו יונה דס"ל דסתם בשמים של עובדי כוכבים עומד לבסוף למכור לע"ג ואין לברך עליהן אם לא במקום שנראה שאין עומד לע"ג כגון שהוא מתרגם: ⁶ ציפורין פלפל אנגלי

שער הציון

(ג) פמ"ג: (ד) ויכולין לסמוך ע"ז למעשה דכלא"ה הפרי"ח וכן הרב יעב"ץ הסכימו להרעה הראשונה: (א) מ"א נשם שלי"ה וא"ר וש"א: (ב) מ"א וש"א: (ג) א"ר והובא בחרושי רע"א וגם הח"א מסכים לזה: (ד) ח"א: (ה) א"ר וח"א בכלל ס"א: (ו) מ"א ורה"ח וש"א:

איש מצליח

1. וכתב הכה"ח (אות הן) שלא תברכנה ברכת המבדיל בעצמן כ"א בלי שו"מ מחשש סכ"ל, וגם לא יוציאם מי שכבר הבדיל. ע"ש. אולם בשו"ת יב"א (ח"ד סי' כג) פסק שגשים ג"כ מבדילות. ואפילו אם הבעל הבדיל יכול להבדיל לאשתו. ולכתחילה נכון שכל מי שכדעתו להבדיל בביתו יכריז שלא לצאת י"ח הבדלה בבהכ"נ, ובגלוי מלתא בעלמא סני, כגון שיענה בהוב"ש על ברכות ההבדלה. ואם הנשים יודעות להבדיל בעצמן והוא כבר יצא י"ח נכון שיבדילו בעצמן. עכ"ל. 2. וכנהג בני ספרד לברך על כל מין ברכתו הראויה לו. (כה"ח אות לא). ובפרט שההדסים מצויים אצלנו כידוע, הגהות ותיקונים: (א) בה: (ב) בס"ב:

רצ"ו [דיני הבדלה ועל מה מבדילין וכו' ח"י מעיפיים] :

א גרסינן בשבועות נ"ח: כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הוויין ליה בנים זכרים דכתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין המהור וטמיני י' ובסוף הפרשה כתיב להבדיל בין הטמא ובין המהור. וסמוך ליה אשה כי תוריע וילדה זכר ויהיו לו בנים הראויים להוראה דכתיב ולהבדיל בין הקדש וגו' ולהורות את בניו והנה הגם דדרשות אלו הם אסמכתות מ"מ אי לאו דעיקר מצות הבדלה לא היתה מן התורה לא הו"ל לחול' לאסמכניהו אקראי להבדיל על היין :

ב ובאמת זהו דעת הרמב"ם בריש פכ"ט משבת שכתב מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור וכו' וצריך לזכרו בכניסתו וביציאתו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה עכ"ל ומן התורה די בתפלה ותקנו רבנן על הכוס של יין ואסמכניהו רבנן אקראי בשבועות שם והוה הבדלה ממז' כקידוש וזה שאמרו בברכות (ל"ג.) דאנשי כנה"ג תקנו ברכות ותפלות קדושות והבדלות ובתפלה קבעה בתפלה וכו' ע"ש זהו על הניסחאות איך ומה וראיה שהרי גם קידושים אומר כן וקידוש פשיטא דהוי דאורייתא אלא על גוסח הקידוש קאמר וכן בהבדלה :

ג וכן מפורש בסמ"ג (עטין כ"ט) וז"ל זכור את יום השבת וכו' וצריך לקדשו בכניסתו וביציאתו וכו' אחת בכניסתו היא זכור ואחת ביציאתו מוזכרת דכתיב נבי שמור שאומר במדרש שוהו על יציאת שבת עכ"ל וגם בספר החנוך כתב כן וכ"כ המפרש ריש נזיר שאומר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה ופריך מאי ניהו קידושא ואבדלתא ופי' המפרש דכתיב זכור אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מניין וכו' ע"ש ומלשון הגמ' עצמה מוכח כן דממאי הבדלה לקידוש על דרשת הכתוב אלמא דעיקר הבדלה הוי דאורייתא ובפרקי דר"א (פ"ד) אומר דארם הראשון כשידע שנבדל יום הקדש אמר ברוך המבדיל בין קדש לחול' ואומר שם עוד דכשמבדיל על היין הקב"ה קונה אותו לסגולתו שנאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי והייתם לי סגולה ע"ש והכוונה דדריש כמו גזירה שוה לי לי וכו' מיהו מכל זה נראה להדיא דהוי דאורייתא :

ד והמגיד משנה שם כתב שיש חולקים וס"ל דהבדלה

הווי רק דרבנן ע"ש ולדעתם כל הנך קראי הוה אסמכתא בעלמא ונ"מ לדינא לעניין נשים דאי דאורייתא גם נשים חייבות דלכל מילי דשבת שוות ואי דרבנן ואין הדבר תלוי בשמירת שבת אלא דבר בפ"ע והיא זמן גרמא ואין הנשים חייבות בה וכו' ס"ס זה נכס א"ח וי"א דאפילו אם הוא דרבנן חייבות דרומיא דקידוש תקנה ומ"מ ס"ס :

ה ועפ"ז כתב רבינו הב"י בסעי' ח' נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש ויש מי שחולק עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א דעל כן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן האנשים עכ"ל ויש מי שהשיג עליו דאפילו אם הם פטורות דשאות לברך כמו שמברכות על כמה ס"ע שהז"ג כסוכה ולולב וכיוצא בהם וכו' ומנ"א סק"ח וזה שאחד מהפוסקים כתב שאינן רשאות להבדיל לעצמן הכוונה שאינן מחוייבות אבל אם ירצו מותרות וס"ס נכ"ח ויש מי שמיישב דברי רבינו הרמ"א דהווקא במקום שאנשים חייבים מדאורייתא דאו רשאות לברך ולא בהבדלה למי שסובר דגם אנשים הם רק מדרבנן וט"ז סק"ז ותמיהני הלא לולב כל ימי החג הם דרבנן לכו כד יום הראשון ונשים מברכות ויש מי שרוצה לחלק דהווקא במצוה מעשיות יכולות לברך ולא במצוה שהוא רק דיבור בעלמא ועמנ"א ס"ס וגם זה אינו דהרי גם בהבדלה יש מעשה דשתיית הכוס ועוד איזה סברא יש לחלק בזה ועוד דרוב הפוסקים סוברים דהוי דאורייתא ומחוייבות מדין הורה ויכולות להוציא גם האנשים ואפילו אי דרבנן יש סוברים דגם הם דרבנן ויכולות להוציא דשניהם דרבנן וזה הסובר דאין חייבות כלל הן דיעות יחידאות ונהי שיש לחוש לעניין שיוציאו האנשים וגם טוב להן שישמעו מפי האנשים מיהו זה פשיטא דאם אין מי שיבדיל להן שיבדילו לעצמן וראיתי מי שהקשה דאיך יבדילו והא נשים אינן שוות מכוים הבדלה ותמיהני על זה דאטו דינא הוא מנהגא בעלמא הוא ולא ביצן חוששות לזה ופשיטא דכשמבדילות צריכות וראיתי מי שכתב דאיש שכבר הבדיל לא יבדיל בשביל נשים כמו שהאיש אינו מברך על השופר בשביל הנשים כשהוא כבר יצא כמ"ש בס"י תקפ"ט וכו' סק"ח ולי נראה שאין זה דמיון דבשופר פשיטא שאין שום חיוב עליהן אבל הבדלה לרוב הפוסקים

א גרסינן בשבועות נ"ח: כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הוויין ליה בנים זכרים דכתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין המהור וטמיני י' ובסוף הפרשה כתיב להבדיל בין הטמא ובין המהור. וסמוך ליה אשה כי תוריע וילדה זכר ויהיו לו בנים הראויים להוראה דכתיב ולהבדיל בין הקדש וגו' ולהורות את בניו והנה הגם דדרשות אלו הם אסמכתות מ"מ אי לאו דעיקר מצות הבדלה לא היתה מן התורה לא הו"ל לחול' לאסמכניהו אקראי להבדיל על היין :

ב ובאמת זהו דעת הרמב"ם בריש פכ"ט משבת שכתב מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור וכו' וצריך לזכרו בכניסתו וביציאתו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה עכ"ל ומן התורה די בתפלה ותקנו רבנן על הכוס של יין ואסמכניהו רבנן אקראי בשבועות שם והוה הבדלה ממז' כקידוש וזה שאמרו בברכות (ל"ג.) דאנשי כנה"ג תקנו ברכות ותפלות קדושות והבדלות ובתפלה קבעה בתפלה וכו' ע"ש זהו על הניסחאות איך ומה וראיה שהרי גם קידושים אומר כן וקידוש פשיטא דהוי דאורייתא אלא על גוסח הקידוש קאמר וכן בהבדלה :

ג וכן מפורש בסמ"ג (עטין כ"ט) וז"ל זכור את יום השבת וכו' וצריך לקדשו בכניסתו וביציאתו וכו' אחת בכניסתו היא זכור ואחת ביציאתו מוזכרת דכתיב נבי שמור שאומר במדרש שוהו על יציאת שבת עכ"ל וגם בספר החנוך כתב כן וכ"כ המפרש ריש נזיר שאומר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה ופריך מאי ניהו קידושא ואבדלתא ופי' המפרש דכתיב זכור אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מניין וכו' ע"ש ומלשון הגמ' עצמה מוכח כן דממאי הבדלה לקידוש על דרשת הכתוב אלמא דעיקר הבדלה הוי דאורייתא ובפרקי דר"א (פ"ד) אומר דארם הראשון כשידע שנבדל יום הקדש אמר ברוך המבדיל בין קדש לחול' ואומר שם עוד דכשמבדיל על היין הקב"ה קונה אותו לסגולתו שנאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי והייתם לי סגולה ע"ש והכוונה דדריש כמו גזירה שוה לי לי וכו' מיהו מכל זה נראה להדיא דהוי דאורייתא :

ד והמגיד משנה שם כתב שיש חולקים וס"ל דהבדלה

הפוסקים חייבות ונהי נמי דלמיעוט יש לחוש שמא פטורות ובוודאי אם יכולות להבדיל לעצמן יותר טוב אבל אם אין יכולות מותר ומצוה לאיש לעשות בשבילן הבדלה שכן דעת רוב הפוסקים וכללע"ד :

ן סדר הבדלה יין בשמים נר הבדלה וסימנך יב'נ'ה' והטעם דיון קודם לכל הדברים דהוא תדיר והוא הגורם לההבדלה ונרכות רפ"ח ומקדימין בשמים לנר דברכת הבשמים ג"כ תדיר לגבי ברכת נר שאינה אלא במו"ש וא"ו בשמים ביכולת לברך כמה פעמים כיום וברכת המבדיל פשיטא שצריכה להיות בסוף דהוא העיקר וגמר העניין כמו קידוש ודיני בשמים בפרטיות יתבארו בס"י רצ"ו ודיני נר בס"י רצ"ח ויוהר שלא יהיה הכוס פנום וגם היין לא יהיה פנום ופנימת הכוס הוא כשנשבר קצת או סדק גדול ופנימת היין הוא כשטעמו ממנו ונתבארו הדינים מזה לעיל בס"י קפ"ב גבי ברהמ"ז ע"ש :

ן וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' דטוב יותר להבדיל על כוס פנום של יין מעל שכר עכ"ל ויש מי שאומר דכוונתו במקום שאין שכר חמר מדינה אבל כשהוא חמר מדינה טוב יותר על שכר שאינו פנום מין פנום (ומג"א סק"ה) ואינו מותר להבדיל על פנום אא"כ אין לו משקה אחרת כלל וס"ל ולא משמע כן דרבינו הרמ"א קאי על מקום שהשכר הוא חמר מדינה המיירי מזה מקודם ע"ש והאמת דס"ל דיון פנום טוב יותר משכר שאינו פנום ומ"ר סק"ה) דהא גם בברהמ"ז נתבאר לעיל ס"י קפ"ב דבדיעבד יוצאין בפנום ע"ש ומ"ם לעניין דינא אין הכרע בזה והגדולים הסכימו דשכר שאינו פנום טוב יותר מין פנום (הגר"א והגר"ז) :

ן בבהכ"נ מתחילין מברכת בפה"ג וכל בעה"ב בביתו מתחילין בפוסקים לסימן טוב והצלחה הנה אל ישועתי ושאתם מים בששון לד' הישועה ד' צבאות עמנו ויש מוסיפין גם ד' צבאות אשרי אדם ד' הושיעה ליהודים היתה אורה ומסיימין כן תהיה לנו ואומרים כוס ישועות אשא ולמה אין אומרים אותם בבהכ"נ כדי ללמד להמון שאין זה מהבדלה ועוד דכיון דאמרו מקודם ויתן לך הרי כבר אמרו הרבה פוסקים לסימן טוב :

ן וכתב רבינו הרמ"א דבשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר עכ"ל וזהו מהמור בס"י רצ"ט שכתב והענינים אמן צריך שיתנו עיניהם בכוס ובנר ע"ש ויש מי שפירש דגם המבדיל צריך ליתן עיניו בכוס ובנר

ודע"ח) ולא משמע כן מלשון המור כמובן מיהו בע"כ צ"ל כן שהרי זהו אחד מעשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה ליתן עיניו בו ונרכות נ"א. וכמ"ש לעיל ס"י קפ"ג וממילא דבכאן שיש גם נר צריך ליתן עיניו גם בנר אלא דהמור קאמר דאפילו השומעים צריכים וכ"ש המבדיל בעצמו והטעם מזה כדי שלא יסיתו דעתם מזה ולא הצריכו גם ליתן עיניהם בהבשמים לפי שאין הבשמים מעכבים בהבדלה וכמה פעמים שמבדילין בלא בשמים :

י עוד כתב שנוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ קודם שיסיים בפה"ג כדי שלא יהיה הכוס פנום ומעם השפיכה דאמרינן בעירובין וס"ה. כל בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה ועושים כך לסימן טוב בתחלת השבוע גם שופכים מן הכוס לאחר הבדלה ומכבין בו הנר ורוחצין בו עיניו משום חבוב המצוה עכ"ל. והנה זה שכתב שנוהגים לשפוך כדי שלא יהיה הכוס פנום אין לזה הבנה כלל והלבוש כתב שלא ישפוך בתחלת הברכה כדי שלא יברך על כוס פנום ע"ש ואינו מוכן דזה אינו פנום דפנום מיקרי כששותין ממנו וגם בלבוש כתב שישפוך כשמתחיל הברכה וזה תמוה יותר דא"כ סוף הברכה הוי פנום אם זה נקרא פנום ומ"ז סק"א) ועוד דאין לך בזיון גדול מזה לשפוך על הארץ אחר הברכה (ס"ל) וכן מפורש בספר חסידים וס"י קי"א) ויש מי שפ"י דוודאי פנום לא מיקרי אלא כששתה ממנו והך פנם הוא לשון בזיון כלומר דאם ישפוך אחר הברכה הוי בזיון כמ"ש ולכן שופך קודם סיום הברכה ומג"א סק"ג) וגם זה תמוה דאם יש בזיון בנמר הברכה וודאי דיש בזיון גם קודם כלות הברכה :

יא ובאמת כתבו מפרשי הש"ע שלא לעשות כדבריו אלא בשעה שממלאין הכוס להבדלה ממלאין אותו על כל גדותיו בעניין שישפך גם מעט על הארץ (ומ"ז ומג"א ס"ל) וכן מנהג העולם ויש שמערערים גם על זה וכתבו לבטל השפיכה לגמרי משום בזיון משקה אך אפשר דבמעט אין קפידא (ס"ל) ואני אומר דגם כוננת רבינו הרמ"א כן הוא ואדרבא תיקן יותר מפני שחושש לבזיון משקה וגם לא רצה לבטל המנהג לגמרי לכן יעץ לעשות באופן זה והיינו דזה שכתב לשפוך מכוס אין כוננתו לשפוך בידים וראיה לזה שלא כתב לשפוך מן הכוס כמו שכתב בסוף שופכין מן הכוס לאחר הבדלה א"א דה"פ שלא ישפוך הרבה על כל גדותיו

בידים אלא עיי הנחת דבר הוהרעם וכדומה. והא דאיתא בשבת דף י"ב ע"א במשלה כלי דאיל ריג לבנתיה קטולין ואסמעינו לי קלא דסנוותי הוא בכנים שבגופו ובבגדיו שא"א להרעם עיי איהו דבר אחר וגם בפרשתין שעליו ועל בגדיו אף שהוא בעיה גמור נמי הא לא שייך להרעם עיי איהו דבר לכן מוכרחין לעשות בעצמן, אבל לזוכרים ועכברים שיש להרעם עיי הנחת איהו דברים טוב לא להרעם בעצמו, ואף שלא מצאתי זה בפירוש באיזה מקום טוב להתנגד כן במקום שאפשר.

ב

הנה בספקת המ"ב נבאר הלכה בנשים שכתב המג"א בסימן רצ"ו ס"ק י"א ופשוט שרסאין לברך על הבסטים ועל הכס דברכת הנהגין הם ולא נקט גם ברכת הגר דאפשר דהיא כזוקא אף למה שמסיק המג"א והעיקר כדברי הג"ח דנשים מבדילות לעצמן שמי"ם לא יברכו על האור וכן מסיק דיותר גכון לומר דאינן חייבות בברכת הגר ולא מסיק כלום לענין אם רשאית לברך ברכת הגר, ולפי"ד יש להן לברך על ברכת הגר דכן הא משמע ממה שהמתבר כתב לדעה הראשונה טעם דנשים חייבות בהבדלה ולא מסיק אבל לא תברך על הגר, וגם אף אם נימא דשייך גם בזה פסוד בנשים מצד שהוא זמן גרמא הא נשים מקיימת כשרוצות גם מ"ע שהזמן גרמא ומברכות עליהן, ומס"כ המג"א טעם דאולי בדבר שאין אלא הברכה אין רשאית הא טעם קלוש מצד דלכאורה אף והאלקין על התמי וסוברין שנשים אין מברכות כשמקיימות מ"ע שהזמיג שפסודות הוא משום שאין תאמר וצנו כמפורש בתמי ר"ה דף ל"ג ע"א ד"ה הא. אבל בברכה שאין בה לשון וצנו גם לדיחו י"ה לברך מאחר דיסלות הנשים גם לברך וליכא כהו"ס לא חסא מ"ס מצוה דרבנן זו דברכה שלא יוכלו לקיים, והפיר כתב בשה"ש דאין בה חסם סברא לחלק, אך מס"כ עוד לדחות טעם זה סתם דגם בהבדלה יש מעשה דסתיות הכס, לא מובן דהא הסתיה אינו בשביל מצות הבדלה אלא בשביל הברכה, וגם בעיקר הוצר להחשיב ברכת הגר לזמן גרמא אינו ברור דהוא עצם חיוב הברכות לברך על המצות ולברך על כל דבר שאירעו לישראל ועל כל דבר שתבראה שראו אנשי כנה"ג לחקן שיברכו אינו דבר שתלוי בזמן שהרי חקנה זו אינה תלויה בזמן שא"כ אף שאיכא איזו ברכה דתלויה בזמן משום שלא אפשר לראות ולהיות קודם הזמן אפשר שאין להחשיב זה כזמן גרמא כיון שעצם חיוב הברכה שתיקנו וחייבו אינו דבר שתלוי בזמן, ולכן ספיר מברכות שהחיינו על כל דבר הבא מזמן לזמן אף לתמי קידושין דף ל"ד ע"א ד"ה מפקה שנשים פטורות מ"ע דירט, והוא

משום דעכ"פ ענין זריגל הוא דבר תבא מזמן לזמן ולא אמרינן דהאשה לא תברך שתחיינו מתיא טעמא דכיון דבא מזמן לזמן הוא זמן גרמא, ובשביל האיטור לעשות מלאכה לא מסתבר שיברכו שתחיינו, אלא הוא משום דעצם חיוב הברכות הוא בכל יום שיארע איהו דבר חדש שצריך לברך שהברכות בכללן לאו זמן גרמא הוא, ולפי"ו יש גם לחייב לברך לגשים על האור שהרי גם ברכת דעל הגר במצאי שבת יש לה דין דלאו תז"ג דאין לחלק כל ברכה בפ"ע שגם מדינא יש לה לברך.

דאיתי בסימן תכ"ו סעי' א' לענין ברכת הלבנה בחכמת שלמה שעל מס"כ המג"א מתשל"ה דברכת הלבנה הוא מ"ע שהז"ג שלכן הן פטורות מדינא ואע"ג דהן מקיימות כל מ"ע שהז"ג לא מקיימי מצוה זו מפני שהן גרמו פגם הלבנה שג"כ חקשה דאין להחשיב ברכת הלבנה בכלל מצוה שהז"ג דמה שהוא רק פעם אחת בחדש הוא מחמת שלא שייכא יותר דלא מתחדשת רק פעם אחת והוא כפרי חדש שלא מתחדש אלא פעם אחת בשנה ולא נחשב זמן גרמא, וקושיא זו לא קשה דזמן גרמא סברי שנחשב אף שהוא מחמת דליכא המציאות לזה, ולפי"ד לפרי חדש שליכא זמן מיוחד לכל הפירות דיש שנגמרים בזמן זה ויש בזמן זה עיין במ"ב דף כ"ח ע"א בשדה אילן דענבים בפרק אחד וזיתים בפרק אחר ותאנה בפרק אחר וכולן בשנה אחת, ובגינה דהיא בבית השלחין שעושה פירות חזיר יש פירות שנגמרין בהרבה זמנים שבכל יום בשנה שייך שיגמרו איהו פירות דהרי תלוי מתי נורעו דאפשר ליורע בכל יום מהשנה וממילא נגמרו כשבא הזמן שצריך מזריעה עד טיצמתו עד שהיו ראויין ליתלש ג"כ בכל יום מהשנה וכן הרבה מיני פירות יש שנמצא שליכא זמן לברכת שתחיינו דפירות, אבל באיכא זמן קבוע אף שהוא מצד דליכא המציאות נמי נחשב זמן גרמא. וגם הא חג הפסח דמה טנצטוינו לחוג בס"ו בניסן משום דלא שייך ביום אחר מהשנה, וכן פורים חנוכה ומ"ס הם בדין זמן גרמא ומה שחייבות נשים הוא מחדש דקרא, ובפורים הוצרך ריב"ל במגילה דף ד' ע"א לומר בסעם חיובן בקריאת המגילה משום שאף הן היו באותו חג, וכמו כן אמר ריב"ל בשבת דף כ"ג ע"א מסעם שאף הן היו באותו חג, אף דלא היו שייכי ביום אחר מהשנה, ולכן לא מובן כלל קשייתו, אבל מה שכתבתי שכל חיוב הברכות הוא ענין חיוב אחד שתיקנו אנשי כה"ג הוא טעם נכון.

ומסתבר לפי"ד דברכת קדוש הלבנה הוא תקנה פיוחדת שאינה על התנאה ולא מצד דבר שלא מצוי ועניני חודשים שרואין דהא תרבה פעמים מברכין כשליכא אף עשרים יום משבירך בחדש שלפניה, והא

ע ר"י :
ס ה"ח :

שלא לצאת כבודלים בבית: ה ענשים הייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש ע"ש
בי שחולק. הגה ע"כ לא יבדילו לעלמן רק ישמשו הבדלה מן האנשים :

דיני

כף החיים

ע"כ. וזהו שכתב מור"ם ז"ל כאן בהגה ע"כ לא יבדילו לעלמו
רק ישמשו הבדלה מן האנשים. וכתב מ"א ס"ק י"א דאם כבר
הבדילו האנשים אסור להבדיל לנשים וכ"כ ח"ר או"ח. וכן
ס"ל להרב הור"ח חסד בתיב' שבמפתחות והרב ב"ד סי' תל"ח
יעו"ש. מיהו הפר"ח בליקוטים סי' רח"ד הסכים דלא כפי או"ח
ומור"ם ז"ל אלא הגם הבדלה דרבנן נשים חייבות דרבנן ויכולות
להבדיל לעלמן יעו"ש. (וכן ס"ל להב"ח כמ"ש באות שאח"ז)
וכן הסכים הרב מהר"ר יעב"ץ גמ' לשון למודים הגדמי יעו"ש.
והביד הברכ"י או"ח ז' וכתב ח"ל ואקן בדיקן אין לנו אלא
דברי הרמב"ם ומרן דהג"י נשי חייבות דבר תורה דאף דבני
לא זכר סי' הרמב"ם הרי כתב הכא בש"ע דנשים חייבות
בהבדלה כשם שחייבות בקידוש ובס"י רע"א פסק דחייבות מה"ת
בקידוש ומשמע דסבר דה"ג חייבות בהבדלה מדאורייתא כיון
דהשוה אותם ובס' הרמב"ם וכן דעת הרב החינוך ס"סי כ"ו
וכן דעת הסמ"ג. והאשה יכולה להבדיל לעלמה. ומי שהבדיל
יכול להבדיל לה. וכ"כ באו"ח דף ס"ג ע"ב משם הרב אשר
והרי"ן גי'אח דאף שהבדיל לעלמו יכול להבדיל לאשה. וכ"מ ק"ת
מהר"ן ס"פ ראויה ב"ד עכ"ל. אמנם הזכ"ל או"ח אחר שהביא
דברי הברכ"י הג"ז כתב דמודי פלוגתא לא ילאנו במילי דברכות
יעו"ש. משמע דס"ל כיון דהפלוגתא היא במילי דברכות יש
לחוש למיעוטא ובמ"ש לעיל סי' ח"י או"ח ז' דבב"ל אפי' כנגד
מרן ז"ל ואפי' כנגד הרוב יעו"ש. וע"כ נוהגין אנשי מעשה
לכוון שלא לצאת בהבדלה של בהכ"כ קדי לבא אח"כ ולהבדיל
בבית להוליא הנשים :

שכיון צברכה היין וצברכה הריח חזר ומבדיל ואומר גם
ברכה היין וברכה הריח דכיון דאלו ברכה הנהגין חזר ומברך
ונהנה. ועוד דכיון דלא שפה ולא הריח ולא כיון בהמבדיל
הרי כוונתו על היין ועל הריח לא הועילה כלום ועל כן חזר
ומברך גם על היין ועל הריח. אבל אם כיון לצאת צברכה האש
אעפי שלא כיון לצאת צברכה המבדיל ולריך לחזור ולהבדיל
אינו חוזר לומר ברכה האש כיון שכבר יאל. ועיין לקמן סי'
רל"ז או"ח ז' :

בח) **ש"ם**. אם נתכוונו שלא לצאת וכו' ות"ח אין סומכין על
הבדלה שצבהכ"כ סמ"ע בח"מ סי' רל"א. ותיידי
נשים לו בני בית. מ"א סק"י. תו"ש או"ח ח"י. וכן ראויה לנהוג
כל אדם כדי להוליא בני ביתו וגם כדי לקיים המצוה בעלמו
כי מצוה זו יותר משלוהו :

בט) **ש"ם**. אם נתכוונו שלא לצאת וכו' ואפי' חזן שברך צבהכ"כ
יכול לברך פעם שנית בביתו אם נתכוין שלא
לצאת. מט"מ סי' תק"י. ח"ר או"ח ג"ז. ר"ז או"ח י"ז :
ז) **ש"ם**. אם נתכוונו שלא לצאת וכו' לפיכך נהגו העולם
שכל אחד חזר ומבדיל בביתו אף אם כל בני בית
היו צבהכ"כ לפי שאין דעתם כלל לצאת י"ח בהבדלה שצבהכ"כ.
ר"ז ש"ס :

נא) **ש"ץ** המבדיל צבהכ"כ אף שנתכוין לצאת י"ח וכן אחרים
ששמעו ונתכוונו לצאת י"ח יכולין לחזור ולהבדיל
בבתיים להוליא בני ביתם הקטנים שלא היו צבהכ"כ אבל
הגדולים שלא היו צבהכ"כ הואיל והם יכולין להבדיל בעלמם
אין למי שיאל כבר י"ח להבדיל להם אלא יבדילו בעלמם. ר"ז
ס"ס. ועיין לעיל סי' רע"ג או"ח ליה. ולענין מי שיאל אם יכול
להוליא נשים עיין לקמן או"ח דין :

בן) **רמ"י** שכיון לברכות הש"ץ רק צפה"ג ושאר הברכות רואה
לאומרה בפיו ולסמוך על הכוס שביד הש"ץ עיין לעיל
סי' רל"ה או"ח ס"ב :

גן) **סעי' ח**. נכס חייבות בהבדלה וכו' הבדלה אף היא
ככלל קידוש וגדולי המחברים מנאזה מ"ע ע"ס
הקידוש ובכלל זכירה ולדעת זה הבדלה מן התורה בקידוש
ונשים חייבות בה קידוש ויש מפרשים שאין חיוב הבדלה אלא
מד"ם אף לאנשים ומ"מ נשים חייבות בה מד"ם כאנשים שתקנת
חז"ל בהבדלה כמלת התורה בקידוש. הרב המאירי בפסקיו
כ"ג. מחב"ר או"ח ה' ועיין באות שאח"ז :

דן) **ש"ם**. נשים חייבות בהבדלה וכו' כ"כ ב"י בשם מהר"ר.
וכ"כ הרמב"ם ר"ש פכ"ט מה"ש. ח"ל מ"ע מן
התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום
השבת לקדשו וכו' ולריך לזכרה צנניסתו וליאחזו צנניסתו
בקידוש היים וביאחזו בהבדלה עכ"ל. משמע דגם הנשים חייבות
בהבדלה מה"ת כמו קידוש. וכ"כ הרמ"מ ש"ס. וכתב עו"ש
הרמ"מ ו"א דהבדלה אינה אלא מד"ם אבל לד"ה אחד אנשים
ואחד נשים חייבין יעו"ש. (ומה שלא הביא ב"י דברי הרמב"ם
כבר תמחו האחרונים צ"ח) ומ"ש בש"ע ויש מי שחולק היא
סברה האו"ח שהביא ב"י שכתב נשים אין מבדילות לעלמן
דאין הבדלה תלויה בשמירת שבת אלא רבנן אסמכוה אקרא

הן) **ש"ם** הגה. על כן לא יבדילו לעלמן וכו' והב"ח כתב דאפי'
למ"ד שפטורות מ"מ יכולין להבדיל לעלמן כמו
בשופר ולולב ואפי' יש שם אנשים שיכולה לשמוע מפייה רשאה
להבדיל לעלמה יעו"ש. והביאו מ"א ס"ק י"א וכתב ואפשר
דדעת רמ"א במלוה שיש בה עשיה רשאין לעשות ולברך אבל
בדבר שאין בה אלא הברכה כגון כאן אין רשאין ואפשר דמה"ט
לא נהגו לקדש הלבנה יעו"ש. והט"ז סק"ז כתב דלא דמי ללולב
ושופר דמברכות דשאני התם דחייבו אלל אנשים הוא דאורייתא
משאיכא כאן (ר"ל לסי' יש מי שחולק שכתב הש"ע) יש תרתי
לפטור שהוא מדרבנן אפי' לאנשים והיא מ"ע שהוצי' יעו"ש.
ועיין תו"ש או"ח ז' מ"ש להשיב על דברי הט"ז הג"ז ומ"ש ליישב
דברי מור"ם ז"ל יעו"ש. ומ"מ יידי פלוגתא לא ילאנו ואקן
חייסין לסב"ל כמ"ש באו"ח ז' וע"כ לריכות הנשים לחזר
לכמוע הבדלה מאחרים שלא ילאו עדיין ואם לא נמלא מי שלא
יאל כדי להוליאם יש להם לברך לעלמם ברכת הבשמים וברכת
הז"ש בשם ומלכות גיין שיכולין לאומרה בלא כוס כמ"ש לקמן
סי' רל"ח סעי' א' בהגה ברכת הבשמים כיון שהיא ברכת
הנהגין וברכת האש כיון שהיא משום תחלה ברייתו ואינה תלויה
בברכת המבדיל אבל ברכת המבדיל יאמרו בלתי שם ומלכות •
א) **סעי' א**. מברך על הבשמים וכו' והטעם דמברכים
אבשמים במו"ש כתבו התו' במס' בילה דף ל"ג
ע"ב משום נשמה יתירה וכו' ליכא נשמה יתירה. והא דאין
מברכין אבשמים כשחל יר"ט להיות במו"ש כיון דיש לו מאכלים
חשובים ועובים מישב דעתו ממילא בלא ריח בשמים עכ"ד.
והב"ח